

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№4 (2)

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026
APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

BYUDJET SUBYEKTLARI ISHTIROKINI QISQARTIRISH ASOSIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	16
PhD. Mahmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODEL: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL.....	25
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz Maxmudovich	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL OQIMLARI AUDITINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI.....	30
Atamurodov Saidmurad Yaxyoyevich, Sindarova Aziza Musurmon qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	42
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	50
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	55
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI.....	60
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	65
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI AUDIT FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	70
Xamidova Zarifa Urol qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	74
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
XIZMATLAR SEKTORI RIVOJLANISHINING KAMBAG'ALLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASI VA KO'RSATKICHLAR TIZIMI.....	77
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich	
BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	84
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	89
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODEL: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL.....	94
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI.....	100
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
IMPROVING THE EFFICIENCY OF BANKS' GREEN FINANCING IN UZBEKISTAN AND KAZAKHSTAN.....	105
Maxmudov Rahimjon	
MAHALLIY BUDJETLAR MUSTAQILLIGINI TAKOMILLASHTIRISH VA YANADA OSHIRISH.....	109
Abduraxmonova Gulmira	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR.....	114
Teshabayev Dilmurod Boxodir o'g'li	

FARG 'ONA VILOYATINING INNOVATSION RIVOJLANISHI.....	120
Tuychieva Odina Nabiyevena	
INDICATORS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE "GREEN" ECONOMY.....	131
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICH LARI.....	140
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAJRIBASI VA UNING QIYOSIY TAHLILI.....	144
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	149
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING INSTITUSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	156
Odinayev Ravzatullo Asatulloevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MOLIVAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	161
Karimov Alibek Valievich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA FRANCHAYZING TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA PLATFORMA MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	167
Xodjaye Anvar Rasulovich, Nasimov Dilshodbek Hotam o'g'li	
"O'ZBEKISTON GTL" MAHSULOTLARINING FIZIK-KIMYOVIY XOSSALARI VA ULARNI KOMPOUDIRLASH ASOSIDA EKOLOGIK TOZA YOQILG'ILAR OLIISH ISTIQBOLLARI.....	173
Ro'ziyev Aliakbar, Hayitov Ruslan, Mavlonov Shohrux	
HUDUDIY MEHNAT BANDLIGINI TA'MINLASHDA AVTOSERVIS KORXONALARINING ROLI.....	179
Marqayev Xurshid Aliqulovich	
ASOSIY VOSITALAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	183
Zaripova Sayohat Zafarovna	
XIZMATLAR SOHASINI BOSHQARISHDAGI MUAMMOLAR VA YECHIMLAR: AGROTURIZM VA RAQAMLI XIZMATLAR ASOSIDA TAHLIL (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA).....	188
Oktamjonova Gulira'no Ikromjon qizi	
BUXORO VILOYATI UY XO'JALIKLARI HAYOT SIFATI VA IJTIMOIIY-IQTISODIY AHVOLI: SO'ROVNOMA NATIJALARI TAHLILI.....	192
Nizomov Asliddin, Musulmonova Shahlo, Izzatullayeva Ma'mura	
DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES..	199
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
QORA METALLURGIYA SANOATI VA ULARNING ISHLATILISHI.....	203
Sarimsakov Alisher Ubaydullaevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	209
Yusupov Farhod Adamboyevich	
TASVIRLARDAN YO'L BELGILARINI TANIB OLIISH ALGORITMLARI VA DASTURIY VOSITASINI ISHLAB CHIQISH.....	214
Toyirov Akbar Xasanovich, Yuldoshov Abdurahmon Baxtiyorovich	
OLIIY TA'LIMNI MOLIVALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBASI: SINGAPUR MISOLIDA.....	218
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	

MA'LUMOTLARGA ASOSLANGAN TURIZM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI.....	222
Ashurova Shaxnoza Almasovna	
DAVLAT XARIDLARI BO'YICHA BYUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI ICHKI AUDITNING ANALITIK KO'RSATKICHLARI ASOSIDA BAHOLASH.....	226
Meliboyev Askar Eshmuratovich	
ГЛИНИСТЫЕ СЛАНЦЫ ЦЕНТРАЛЬНОГО И ЮЖНОГО УЗБЕКИСТАНА КАК СЫРЬЕВАЯ СМЕСЬ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА ПОРТЛАНДЦЕМЕНТА.....	231
Карабаев А.М., Абдуллаева Д.Ф., Абдуллаев У.Х. Андакулова Н.Н.	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ.....	237
Садиков Жахонгир Носирджанович, Даулетмуратова Дилбар Калмуқанмед кизи	
РАЗРАБОТКА МЕХАТРОННОГО МОДУЛЯ ДЛЯ ВЫРАВНИВАНИЯ ПОВЕРХНОСТИ МЕТАЛЛА ПОСЛЕ ЗАЛИВКИ.....	243
Мирджуроев Сарвар Алишер угли	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING TA'SIRI ..	246
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI	250
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ПОРИСТОЙ СТРУКТУРЫ И ВЛАГОПОГЛОЩАЮЩИХ СВОЙСТВ КОМПОЗИТНОГО ВЯЖУЩЕГО	259
Тургунбаев Уринбек, Шарипова Дилафруз, Худойбердиев Жамшид	
ИССЛЕДОВАНИЕ НАПРЯЖЕННО-ДЕФОРМИРОВАННОГО СОСТОЯНИЯ ЯЧЕЙКИ СВЕТОПРОЗРАЧНОГО ОГРАЖДЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЙСТВИИ ЛОКАЛЬНОЙ СЕЙСМИЧЕСКОЙ НАГРУЗКИ.....	265
Давронов Олимбек, Туляганов Азиз	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARNING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	271
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	276
Abdullayeva Zulfiya Izzatovna	
MINTAQAVIY SANOAT KORXONALARINING BIZNES JARAYONLARINI TAHLIL QILISH VA BAHOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI (BPM, LEAN VA SIX SIGMA YONDASHUVLARI MISOLIDA) ..	279
Azimova Maxfuza Rashidovna	
QURILISH SANOATI KORXONALARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ULARNI EKOLOGIK BOSHQARISH TAMOIYILLARI	284
Xolov Xamza Tojiddinovich	
O'ZBEKISTONDA AHOLINI QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BILAN TA'MINLASHNING IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: EKONOMETRIK TAHLIL VA PROGNOZLASH	292
Matjonov Bekjon Ravshonbekovich, Ibragimova Nodira Kadamovna	
A THEORETICAL MODEL LINKING GENDER EQUALITY AND MANAGEMENT EFFICIENCY.....	297
Ochilova Intizor Sadikovna	
QIMMATLI QOG'OZLAR PORTFELIDAN KUTILAYOTGAN DAROMADGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK MODEL ORQALI BAHOLASH.....	303
Sindarov Fazliddin Kaxramonovich	
MAMLAKAT KIMYO SANOATIDAGI KORXONALAR FAOLIYATIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH JARAYONI VA ULARNING TAHLILI.....	312
Odilova Malika Abdushukur qizi	

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI ISHLAB CHIQRISH SANOATIGA JORIY ETISH	317
Abdivoyitova Sarvinoz Abduxayit qizi, Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV HISOB TIZIMINI TASHKIL ETISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	321
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION FAOLIGINI OSHIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	326
Dagarov Bekzod Muzaffar o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI VA TENDENSIYALARI.....	332
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
USING ENGINEERING MODELS TO MEASURE SME RISKS IN UZBEKISTAN.....	340
Djumabayeva Dilobar Asatillayevna	
BANK FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ASOSIY MASALALARI.....	347
Yusufov Javohirtshoh Ozod o'g'li, Xolmirzayev Elbek Baxtiyorovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR JARAYONIDA TALABALARNING IJODKORLIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	353
Meyliyeva Shoxista Rustamovna	
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	358
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA ELEKTR YORITISH MAHSULOTLARI BOZORINI INNOVATSION LOKALIZATSIYA ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: DINAMIKA, TAHLIL VA PROGNOZ	363
Jurayev Murotjon Sotivoldiyevich	
HUUDUDLAR RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH VA REYTINGLASH.....	371
Kosimov Bobir Abdigafarovich	
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLUATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH.....	376
Amirov Shavkat Rahmatullayevich	
ОСНОВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ ЛОГИСТИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	383
Мурадов Алишер Курбанбаевич	
ФОРМИРОВАНИЕ БИЗНЕС-ПАРАДИГМЫ АГРОТУРИЗМА КАК УСЛОВИЕ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	390
Усманова Диляфруз Каршиевна	
WAYS TO IMPROVE THE REGIONAL STRUCTURE OF THE INDUSTRY OF NAVAI REGION	396
Uralov Eliboy Omonovich	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULK SOLIG'INI TAKOMILLASHTIRISHDA SAMARALI XORIJIY TAJRIBA	400
Safarova Shahzoda	
НАЛОГОВОЕ СТИМУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА.....	405
Рафиева Зарина Хусановна	
INDUSTRY 4.0 SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHNING ILMIY-AMALIY MASALALARI.....	410
Djuraeva Guzal Shavkatovna	

SUG'URTA TASHKILOTLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.....	414
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
TIJORAT BANKLARIDA AKTIVLAR SIFATINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	418
Ruziyev Baxtiyor Salimboyevich	
ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО СЛОВАРЯ И ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.....	425
Рихсибоева Нигора Низомиддин кизи, Тоймухамедова Дилобар Хуснитдиновна	
TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI.....	434
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o'g'li	
KAM SUV TALABCHAN SEMENT OLIISH UCHUN RATSIONAL TARKIBNI TADQIQ QILISH.....	440
X.V. Yusupov, Babayev Sultonbek Sunnat o'g'li	
ENHANCING THE EFFICIENCY OF ISLAMIC FINANCING MECHANISMS IN EMERGING ECONOMIES: EVIDENCE FROM MURABAHA-BASED INSTRUMENTS AND PUBLIC-PRIVATE INVESTMENT MODELS.....	445
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH OMILLARI.....	453
Ibragimov Husen Ismailovich	
STUDIES ON OBTAINING AZOSUPERPHOSPHATE BY TREATING HIGH-CARBONATE, LOW-GRADE CENTRAL KYZYLKUM PHOSPHORITES WITH VARIOUS DOSAGES OF AMMONIUM SULFATE AND SULFURIC ACID.....	457
Saidov Hakimboy O'rinboyevich	
HUDUDIY SANOAT ISHLAB CHIQARISHNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH OMILLARI.....	463
Avliyaqulov Xudoyberdi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
NAVOIY VILOYATI SANOATI RIVOJLANISHINI BANDLIK VA INVESTITSIYA OQIMLARI ASOSIDA MODELLASHTIRISH.....	466
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI.....	474
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o'g'li	
YER VA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI VA INTEGRAL KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	480
Rustamov Umidjon Xayitboyevich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI.....	485
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMLARIDA XARAJATLARNI KAMAYTIRISH VA SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YO'LLARI.....	494
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li, Saydullayeva Dilnoza Komil qizi	
BENTONIT YORDAMIDA ISHLATILGAN TURBINA MOYLARINI TOZALASH ASOSIDA BAZAVIY MOY OLIISH IMKONIYATLARI.....	502
Salomatov Behruz To'ymurodovich, Panoyev Nodir Shavkatovich, Safarov Jasur Alijon o'g'li	
INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARIDA QAROR QABUL QILISH VA KOMMUNIKATSIYA SAMARADORLIGI.....	506
Sotvoldiyeva Xurliqo G'ayratjon qizi	

CHEMICAL-MINERALOGICAL CHARACTERIZATION AND DRY BENEFICIATION TECHNOLOGY OF FELDSPAR FROM THE SULTAN UVAYS DEPOSIT	512
Buranova Dinara Baxtiyarovna	
TRANSPORT LOGISTIKASIDA AVTOMOBIL TRANSPORTI ORQALI YUK TASHISH JARAYONIDAGI TAVAKKALCHILIKLARNI SUG'URTALASHNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	520
Jabborov Islom Xusan o'g'li	
MAGNIT O'ZAGI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORLARDA MEXANIK ZO'RIQISH VA ISROFLARNI KAMAYTIRISH HAMDA TEXNIK-IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MAQSADIDA ELLIPS KESIMNING OPTIMAL PARAMETRLARINI TANLASH.....	524
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna	
ОТ ДЕКЛАРАЦИЙ К ДЕЙСТВИЮ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ БАРЬЕРЫ РЕАЛИЗАЦИИ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	531
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
ISSIQLIK ELEKTR STANSIYALARI ISHINI SUN'IY INTELLEKT ORQALI BASHORAT QILISH VA YAXSHILASH.....	536
Axmadjonov Ixtiyorjon Rovshanjon o'g'li, Umurzakova Dilnoza Maxamadjanovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI QAYTARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH: RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTON UCHUN RISKKA ASOSLANGAN MODEL	542
Tuxliyev Bozor Karimovich, Dusiyarov Sherzod Xolmuratovich	
O'ZBEKISTONDA AGROFOTOVOLTAIKA: ILMIY-AMALIY RIVOJLANISH, PILOT LOYIHALAR VALIDATSIYASI VA ME'YORIY-HUQUQIY ISTIQBOLLAR	552
Shog'o'chqorov Sanjar Qodir o'g'li	
MINTAQAVIY INFRATUZILMANING IJTIMOYIY TABAQALASHUVGA TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI	563
Babjanova Dilfuza Abdurasulovna	
SANOAT KORXONALARIDA KLASTERLASHUV JARAYONLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI PLATFORMALARNING AHAMIYATI	568
Xusanova Malohat Mingnorovna	
ПРИМЕНЕНИЕ АЛГОРИТМИЧЕСКОГО ПОДХОДА В ФИНАНСОВОМ УЧЁТЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ЗАТРАТ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ НЕФТЕГАЗОПЕРЕРАБОТКИ.....	574
Икрамова Хилола Ровшан кизи	
SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH.....	583
Nurova Farog'at Salohiddin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA XARAJATLAR SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA AUTSORSING VA AUTSTAFFINGDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	590
Fayzullayev Nurulla Baxromovich	
TIJORAT BANKLARIDA YASHIL DEPOZITLAR VA YASHIL KREDITLAR HAJMINI OSHIRISH YO'LLARI .	596
Berdiyev Akram O'ktamovich	
AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI	601
Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi	
DAVLATNING IJTIMOYIY SOHA MUASSASALARI MOLIYAVIY RESURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH	608
Hasanov To'liqin Axmatovich	

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH MARKAZLARINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	616
Urazov Sadulla Shodiyevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHQI SAVDOSINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI.....	621
Turayev Abduvoxid Kuldashevich	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ORQALI INDIVIDUAL SPORTCHILARNI TAYYORLASH TIZIMI BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	625
Junaydullaev Mels Asliddin o'g'li	
ECONOMIC SOLUTIONS OF THE COLLECTOR SYSTEM FOR THE EFFECTIVE USE OF THE UNDERGROUND ENVIRONMENT IN URBAN PLANNING.....	630
Usmonov Quvvat Turdievich, Orazbayeva Nazokat Maksetovna, Usmonova Madina Quvvat qizi	
SUN'YI INTELLEKT VA MASHINALI O'RGANISH TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA KORXONALAR MOLIYAVIY HOLATINI HUDUDLAR VA TARMOQLAR KESIMIDA TAHLIL QILISH.....	635
Muxamadjonova Durdona Adashboy qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT BYUDJETI DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA SOLIQLARNING ROLI	642
P.SH. Usmonov	
ASINXRON MOTORLARDAGI TASHQI SOCHILMA MAGNIT MAYDONINI O'LCHASH ORQALI DIAGNOSTIKA QILISH.....	646
Pirmatov Nurali, Bekishev Allabergen, Kurbonov Najmiddin, Jalilov Akobir	
ОСОБЕННОСТИ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ САМАРКАНДСКОЙ ОБЛАСТИ	652
X.B. Убайдуллаев	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI INVESTITSIYA FAOLIYATINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	659
Rapikov Toxirjon Yuldashbayevich	
"QUYUV MEKANIKA ZAVODI" AJDA ASOSIY VOSITALARNING BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	664
Suyunova Zuxra Bahodir qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA MILLIY TO'LOV TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	670
Amonov Alisher Rajab o'g'li	
VALYUTA BOZORI KUTILMALARI VA ISHONCH OMILINING MILLIY VALYUTA BARQARORLIGIDAGI ROLI: KUTISHLAR NAZARIYASI ASOSIDA TAHLIL.....	675
G'afurov Olimjon G'olib o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK AMALIYOTIDA ISLOM MOLIYASI QOIDALARIGA AMAL QILUVCHI BANKLAR FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH.....	679
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
ИСКОННЫЕ СЛОВА, ЗАИМСТВОВАНИЯ И КАЛЬКИРОВАНИЕ В ГЕНДЕРНОЙ ЛЕКСИКЕ РУССКОГО ЯЗЫКА: ДИАХРОНИЧЕСКИЙ И СИНХРОНИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ	687
Худойкулова Феруза Меликуловна	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY SAMARADORLIK TUSHUNCHASI VA UNI BAHOLASH MEZONLARI.....	693
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	

JISMONIY SHAXSLARNI SOLIQQA TORTISHDA XALQARO FISKAL RAG‘BATLANTIRISH TAJRIBASI VA UNING O‘ZBEKISTONDA QO‘LLANILISHI: IJTIMOIIY-EKOLOGIK YONDASHUV	700
Saidrasulov Ibrohim Ixtiyor o‘g‘li	
XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA ICHKI AUDITNI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI	705
Maxmudova Sharifa Elmurodovna	
DEVELOPMENT OF E-LEARNING AND EDUCATIONAL PLATFORMS IN UZBEKISTAN	713
Akhrorova Munavvar, Elshodbek Musayev, Fazilat Kamalova, Rahmatjon Erkaboyev, Sabrina Ziyakulova	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA MAJBURIYATLARNING IQTISODIY MOHIYATI, TASNIFI VA O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	721
Amirov Askar Aktamovich	
SUG‘URTA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIIY JIHALARI	725
Mamadjanov Shuhrat Jalolidinovich	
BUDJETLARARO MUNOSABATLAR ORQALI HUDUDLAR O‘RTASIDAGI MOLIYAVIIY NOMUTANOSIBLIKNI BARTARAF ETISHNING NAZARIY JIHALARI	730
Alimqulov Hikmatulla Baxrom o‘g‘li	
SURXONDARYO VILOYATI SHEROBOD TUMANI TUPROQLARINING XOSSALARI VA ULARNING SIFAT KO‘RSATKICHLARI	735
Botirov Behzod Bahodir o‘g‘li	
DAVLAT MOLIYASINI BOSHQARISHDA RAQAMLI MONITORING TIZIMLARINING FISKAL SAMARADORLIKKA TA‘SIRI	740
Berdibekov Adhamjon Ilhomjon o‘g‘li	
O‘ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARINING O‘ZGARISH TENDENSIYALARI	745
Ashirov Jasur Dilshod o‘g‘li	
BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGI VA ULARNI BAHOLASH	750
Avazbek Jo‘rayev	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORATNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI VA TRANSFORMATSION OMILLARI	757
Aripov Ulug‘bek Bahodirovich	
MEHNAT HAQI FONDINING SHAKLLANISHIGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASH.....	763
Nomozov Ilhomjon Ziyodullo o‘g‘li	
NOMODDIY AKTIVLAR YARATISHGA QARATILGAN TADQIQOT XARAJATLARI SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIIY JIHALARI	766
Ishanqulov Izzatilla Nurillayevich,	
QURILISH KORXONALARIDA MOLIYAVIIY RESURLARNI BOSHQARISHNING ZAMONAVIIY USULLARI.....	770
Toshimov Azizbek Hakimovich,	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARI TOMONIDAN INVESTITSIIYA LOYIHALARINI REJALASHTIRISH.....	773
Qurbonov Nuriddin Ro‘ziqulovich	
PAXTA XOM ASHYOSINI CHUQUR QAYTA ISHLASH ORQALI QO‘SHIMCHA QIYMAT YARATISH.....	780
Abdullayev Hamidulla Abdug‘ani o‘g‘li, Sayitbayev Shermirza Datkamirzayevich	
O‘ZBEKISTONDA INVESTITSIIYA MUHITINI YAXSHILASHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI	785
Xushvoqov Azizbek Sirojiddinovich	

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	792
Mamatkulova Nadira Makkamovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INSON KAPITALIGA INVESTITSIYALAR: O'ZBEKISTON TAJRIBASI	800
Zaripov Xurshid Zakir o'g'li, Masharipova Xosiyat Matrasulovna, Yakubova Yulduz Raimovna	
QUYOSH PANELLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI VA ULARNING ENERGETIKA TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDAGI AHAMIYATI	806
Ergash Bobobekov	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" SANOAT ZONALARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	813
Abduraxmonov Valijon G'ofurovich, Yusupova Dilnigir A'zamjon qizi	
MINTAQA SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY O'SISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	817
Astanayev Kulmaxammat Sanayevich	
TIKUVCHILIKDA AVTOMATLASHTIRISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	823
Ergasheva Rashida Abdug'aniyevna	
SME INTERNATIONALIZATION IN EMERGING ECONOMIES: DIGITALIZATION, ADAPTIVE CAPABILITIES, AND IMPLICATIONS FOR FEMALE ENTREPRENEURSHIP	827
Abduxafizova Madinabonu Mirabbos qizi	
QAYTA ISHLASH SANOATI IQTISODIY SALOHIYATINI STATISTIK O'RGANISH YO'NALISHLARINI DASTLABKI KO'RIB CHIQUISH OMILLARINI TAHLIL ETISH	832
Rahimov Abdihakim Muxammadiyevich	
HUDUDIY IQTISODIY SALOHIYATNI BAHOLASH ORQALI ELEKTRON TIJORAT TIZIMINI INNOVATSION TAKOMILLASHTIRISH.....	836
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
IQTISODIYOT TARMOQLARINI RIVOJLANTIRISHDA FISKAL INSTRUMENTLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING AMALIY JIHATLARI	840
Mardonov Kamoliddin Karamiddinovich	
CHORVACHILIK TARMOG'INI SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA STATISTIK TAHLILNING IQTISODIY AHAMIYATI	846
Husenov Adham Aktamovich	
PAXTA VA G'ALLA MAYDONLARIDA SUV SARFI, HOSILDORLIK, ISHLAB CHIQUV XARAJATLARI VA SOF DAROMAD KO'RSATKICHLARINING IQTISODIY TAHLILI.....	850
Turgunbayev Utkir Begimovich	
XUSUSIY TIJORAT BANKLARINING RESURS BAZASINI MUSTAHKAMLASH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	854
Ibragimov Xamidbek Jumaniyazovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MINTAQAVIY KORXONALAR BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMLARI	858
Toxirova Nigora Zokirjon qizi	
HUDUDLARDA XIZMATLAR SOHASINING INNOVATSION RIVOJLANISHINI BAHOLASH USULLARI VA XORIJ TAJRIBASI	865
Abdikayumov Bekzod Turdiniyozovich	
RAQAMLI DAVRDA OILAVIY TURIZM: XIZMATLARNI ONLAYN PLATFORMALARDA (BOOKING, AIRBNB) MUVAFFAQIYATLI SOTISH	870
Ozoda Pardayeva	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASIDA AUDITORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH VA SOHAGA XOS METODIKALARNI JORIY ETISH MASALALARI	877
Tulovov Erkinjon To'liqin o'g'li	

SUV TA'MINOTI TIZIMLARIDA AKTIVLAR HAYOT SIKLINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIYASI.....	882
Suleymanov Farrux Raximjon o'g'li QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGIDA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI KOMPLEKS BAHOLASH VA UNI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	887
Shixiyev Raxim Muhammedovich QISHLOQ XO'JALIGIDA SUV RESURLARIDAN FOYDALANGANLIK UCHUN SOLIQ HISOBOTINI AVTOMATIK SHAKLLANTIRISHNING SUVDAN SAMARALI FOYDALANISHGA TA'SIRINING EKONOMETRIK TAHLILI	893
Sodiq Boymurotov МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ТУРИСТСКОГО РЕГИОНА: ИНТЕГРИРОВАННАЯ ТРЁХУРОВНЕВАЯ МОДЕЛЬ.....	893
Б. Б. Собиров	

QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGIDA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI KOMPLEKS BAHOLASH VA UNI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI

Shixiyev Raxim Muhammedovich

Qoraqalpoq davlat universiteti, professor v.b.

ORCID: 0000-0003-2207-9357

Annotatsiya: Mazkur maqolada Qoraqalpog'iston Respublikasida qishloq xo'jaligida suv resurslaridan foydalanish samaradorligi hududlar kesimida kompleks baholangan. Tadqiqot davomida 2024–2025-yillarga oid statistik ma'lumotlar asosida suvdan foydalanish rejalari bajarilishi, sug'oriladigan yerlar maydoni, sho'r yuvish hajmi va suv yetishmovchiligi darajasi tahlil qilingan. Natijalar tumanlar kesimida suv resurslaridan foydalanish samaradorligida sezilarli tafovutlar mavjudligini ko'rsatdi. Xususan, Nukus shahri va Nukus tumanida suvdan foydalanish samaradorligi yuqori, Qonliko'l va Chimboy tumanlarida esa nisbatan past darajada ekanligi aniqlandi. Suv resurslarini boshqarish samaradorligini oshirish maqsadida irrigatsiya va drenaj tizimlarini modernizatsiya qilish, suv tejoychi texnologiyalarni keng joriy etish, suv hisobini raqamlashtirish hamda suv taqsimoti mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Qoraqalpog'iston Respublikasi, suv resurslari, suvdan foydalanish samaradorligi, qishloq xo'jaligi, sug'orish tizimi, suv tanqisligi, suv tejoychi texnologiyalar, irrigatsiya, melioratsiya, suv boshqaruvi, hududiy tahlil, barqaror rivojlanish, suv mahsuldorligi, sho'r yuvish, suv resurslarini boshqarish.

Аннотация: В данной статье проведена комплексная оценка эффективности использования водных ресурсов в сельском хозяйстве Республики Каракалпакстан в разрезе регионов. В ходе исследования на основе статистических данных за 2024–2025 годы проанализированы выполнение планов водопользования, площадь орошаемых земель, объем промывки засоленных почв и уровень дефицита воды. Результаты показали наличие значительных различий в эффективности использования водных ресурсов между районами. В частности, установлено, что в городе Нукус и Нукусском районе эффективность водопользования высокая, тогда как в Кунградском и Чимбайском районах она относительно низкая. С целью повышения эффективности управления водными ресурсами разработаны научно-практические рекомендации по модернизации ирригационных и дренажных систем, широкому внедрению водосберегающих технологий, цифровизации учета воды и совершенствованию механизмов распределения водных ресурсов.

Ключевые слова: Республика Каракалпакстан, водные ресурсы, эффективность водопользования, сельское хозяйство, ирригационная система, дефицит воды, водосберегающие технологии, ирригация, мелиорация, управление водными ресурсами, региональный анализ, устойчивое развитие, водная продуктивность, промывка засоленных почв, управление водными ресурсами.

Abstract: This article provides a comprehensive assessment of the efficiency of water resource use in agriculture in the Republic of Karakalpakstan at the regional level. Based on statistical data for 2024–2025, the study analyzes the implementation of water use plans, irrigated land areas, the volume of soil leaching, and the level of water scarcity. The results reveal significant disparities in water use efficiency across districts. In particular, the efficiency is high in Nukus city and Nukus district, while it is relatively low in Kunkhodzha (Qonliko'l) and Chimboy districts. To improve water resource management efficiency, scientific and practical recommendations have been developed, including modernization of irrigation and drainage systems, widespread adoption of water-saving technologies, digitalization of water accounting, and improvement of water distribution mechanisms.

Keywords: Republic of Karakalpakstan, water resources, water use efficiency, agriculture, irrigation system, water scarcity, water-saving technologies, irrigation, land reclamation, water management, regional analysis, sustainable development, water productivity, soil leaching, water resources management.

KIRISH

Qoraqalpog'iston Respublikasida qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining barqaror rivojlanishi bevosita suv resurslarining mavjudligi, ularni hududlar kesimida oqilona taqsimlash va foydalanish samaradorligini oshirish bilan chambarchas bog'liqdir. Hududning tabiiy-iqlim sharoiti, suv resurslarining cheklanganligi, sug'oriladigan yerlar ulushining yuqoriligi va sho'rlanish jarayonlarining kuchayishi qishloq xo'jaligida suvdan foydalanish masalasini dolzarb ilmiy-amaliy muammolardan biriga aylantirmoqda.

Suv resurslari hajmining cheklanganligi va irrigatsiya infratuzilmasining ayrim hududlarda texnik jihatdan eskirgani suv taqsimotida nomutanosibliklarni yuzaga keltirmoqda. Natijada ayrim tumanlarda suvdan foydalanish rejaları to'liq bajarilsa, boshqa hududlarda suv yetishmovchiligi, sho'rlanish bosimi va suv sarfi samaradorligining pasayishi kuzatilmoqda. Bu esa suv resurslaridan foydalanish samaradorligini iqtisodiy, ekologik va tashkiliy jihatdan kompleks baholash zaruratini kuchaytiradi.

Qoraqalpog'iston Respublikasida qishloq xo'jaligida suv resurslaridan foydalanish holatini hududlar kesimida baholash, mavjud muammolarni aniqlash hamda suvdan foydalanishni optimallashtirishning ustuvor yo'nalishlarini ilmiy asoslashdan iboratdir. Hududiy statistik ma'lumotlar tahlili asosida suv resurslarini tejash, irrigatsiya tizimlarini modernizatsiya qilish, suvdan foydalanish boshqaruvini takomillashtirish va ekinlar tarkibini optimallashtirish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi.

Maqolaning maqsadi Qoraqalpog'iston Respublikasi tumanlari kesimida qishloq xo'jaligida suv resurslaridan foydalanish samaradorligini kompleks baholash, suv yetishmovchiligi yuqori bo'lgan hududlarni aniqlash hamda suvdan foydalanish samaradorligini oshirish bo'yicha ustuvor yo'nalishlarni ilmiy asoslashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Suv resurslaridan oqilona va samarali foydalanish masalalari qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti, ekologiya hamda hududiy rivojlanish sohasida tadqiqot olib borayotgan olimlarning diqqat markazidagi muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Jahon amaliyotida suv resurslarining cheklanganligi, iqlim o'zgarishi va qishloq xo'jaligida suvga bo'lgan talabning ortib borishi suvdan foydalanish samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy izlanishlarning faollashishiga sabab bo'lmoqda.

Xorijiy olimlardan F.A.O. ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'yicha foydalanilayotgan chuchuk suv resurslarining qariyb 70 foizi qishloq xo'jaligi hissasiga to'g'ri keladi. Shu sababli suvni tejovchi texnologiyalarni joriy etish, irrigatsiya tizimlarini modernizatsiya qilish va suv resurslarini integratsiyalashgan boshqarish masalalari barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirishning muhim omili sifatida qaralmoqda. Rosegrant M.W., Koo J., Cenacchi N., Ringler C., Robertson R., Fisher M. kabi olimlar suvdan foydalanish samaradorligini oshirish qishloq xo'jaligi mahsuldorligini ko'paytirish va ekologik muvozanatni saqlashning asosiy shartlaridan biri ekanligini ta'kidlaganlar[1–4].

MDH davlatlari olimlaridan Shchedrin V.N., Vasilyev S.M., Slabunov V.V. va boshqalar sug'oriladigan dehqonchilik sharoitida suv resurslarini boshqarishning ilmiy-uslubiy asoslarini ishlab chiqqan bo'lib, ular irrigatsiya tizimlarining texnik holati va suv taqsimoti mexanizmlarining samaradorligi qishloq xo'jaligi natijadorligiga bevosita ta'sir ko'rsatishini asoslab berganlar[5–6].

O'zbekistonlik olimlardan B. Mirzayev, M.M. Maqsudov, Q. G'ofurov, R. Xakimov va boshqa tadqiqotchilar tomonidan suv xo'jaligi tizimini rivojlantirish, sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash hamda suvdan foydalanish samaradorligini oshirish masalalari keng o'rganilgan. Ularning ilmiy ishlarida suv tanqisligi sharoitida qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini barqaror rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari yoritilgan[7–9].

Qoraqalpog'iston Respublikasida suv resurslaridan foydalanish va qishloq xo'jaligi rivojlanishi masalalari bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar orasida Shixiyev R.M.ning ishlari alohida ahamiyatga ega. Muallif tomonidan qishloq xo'jaligining resurs salohiyati, suv resurslari bilan ta'minlanganlik darajasi, hududiy ixtisoslashuv va suvdan samarali foydalanish muammolari chuqur tahlil qilingan. Tadqiqotlarda suv resurslarining hududlar bo'yicha notekis taqsimlanishi, sug'orish tizimlarining texnik holati va suv tanqisligining ishlab chiqarish samaradorligiga ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy tadqiqotlarda Qoraqalpog'iston Respublikasi tumanlari kesimida suvdan foydalanish samaradorligini kompleks baholash, suv yetishmovchiligi darajasini aniqlash hamda hududlar bo'yicha samaradorlikni guruhlash masalalari yetarli darajada tadqiq etilmagan. Mazkur tadqiqot aynan ushbu ilmiy bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan bo'lib, tumanlar kesimida suv resurslaridan foydalanish samaradorligini baholash, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etishning ustuvor yo'nalishlarini ishlab chiqishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda Qoraqalpog'iston Respublikasida qishloq xo'jaligida suv resurslaridan foydalanish samaradorligini baholash va uning hududiy xususiyatlarini aniqlash maqsadida kompleks ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy-uslubiy asosini suv resurslarini boshqarish, qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti va barqaror rivojlanish bo'yicha mahalliy hamda xorijiy olimlarning ilmiy ishlari tashkil etdi.

Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv, iqtisodiy-statistik tahlil, qiyosiy tahlil, guruhlash, monografik kuzatish, ekspert baholash va iqtisodiy-matematik usullardan foydalanildi. Suvdan foydalanish samaradorligini baholashda Qoraqalpog'iston Respublikasi Suv xo'jaligi vazirligi, Qishloq xo'jaligi vazirligi hamda Statistika agentligining 2024–2025-yillarga oid rasmiy ma'lumotlari asos qilib olindi.

Hududlar kesimida suv resurslaridan foydalanish holatini baholash uchun rejalashtirilgan va amaldagi suv sarfi, sug'oriladigan yer maydoni, sho'r yuvish hajmi, suv yetishmovchiligi darajasi hamda qishloq xo'jaligi ekinlarini sug'orish ko'rsatkichlari o'rganildi. Tahlil jarayonida mutlaq, nisbiy va o'rtacha ko'rsatkichlar hisoblanib, tumanlar o'rtasidagi tafovutlar aniqlashtirildi.

Tadqiqotda suvdan foydalanish rejasining bajarilish darajasi amaldagi suv sarfining rejalashtirilgan suv sarfiga nisbati asosida foizlarda aniqlandi. Suv yetishmovchiligi darajasi esa rejalashtirilgan va amaldagi suv sarfi o'rtasidagi farq orqali baholandi. Bunda tafovut miqdori yuqori bo'lgan hududlar suv tanqisligi yuqori bo'lgan tumanlar sifatida ajratildi. Sug'oriladigan yerlar maydoni va sho'r yuvish hajmi bo'yicha ma'lumotlar esa suv resurslariga bo'lgan hududiy talab va meliorativ bosim darajasini aniqlash uchun foydalanildi.

Suvdan foydalanish samaradorligini baholashda indikatorli yondashuv qo'llanildi. Bunda suvdan foydalanish rejasining bajarilish darajasi, suv yetishmovchiligi miqdori, sug'oriladigan yerlar maydoni, sho'r yuvish hajmi va suv taqsimotidagi nomutanosibliklar asosiy mezonlar sifatida olindi. Ushbu mezonlar asosida tumanlar suv resurslaridan foydalanish samaradorligi bo'yicha yuqori, o'rta, o'rta-past va past guruhlariga ajratildi.

Tadqiqot natijalarini umumlashtirish asosida suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish, irrigatsiya tizimlarini modernizatsiya qilish, suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish hamda qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining barqaror rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Mazkur metodologik yondashuv tadqiqot obyektida suv resurslarini boshqarish samaradorligini kompleks baholash va istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlarini asoslash imkonini berdi.

TAHLIL NATIJALARI

Tadqiqot natijalari Qoraqalpog'iston Respublikasi tumanlarida suv resurslaridan foydalanish ko'rsatkichlari hududlar kesimida sezilarli darajada farqlanishini ko'rsatdi. Tahlil jarayonida, avvalo, suvdan foydalanish rejasining bajarilishi, keyingi bosqichda sug'oriladigan yerlar va sho'r yuvish hajmi, so'ngra suv yetishmovchiligi darajasi hamda umumiy samaradorlik holati baholandi.

1-jadvalda Qoraqalpog'iston Respublikasi tumanlari bo'yicha 2024–2025-yillarda suvdan foydalanish rejasi, amaldagi suv sarfi hamda rejaning bajarilish darajasi keltirilgan (1-jadval).

1-jadval

Qoraqalpog'iston Respublikasida tumanlar bo'yicha suvdan foydalanish (2024–2025 yy.)¹

Tuman	Suvdan foydalanish rejasi, mln m ³	Amalda, mln m ³	Bajarilish, %
Nukus sh.	0,33	0,33	100,0
Nukus tumani	19,22	19,19	99,8
Qonliko'l	82,51	72,61	88,0
Kegeyli	20,40	19,18	94,0
Chimboy	46,48	41,24	88,7
Xo'jayli	30,61	28,78	94,0
Amudaryo	17,69	16,35	92,4
Beruniy	6,15	6,15	100,0

Manba: Qoraqalpog'iston Respublikasi Suv xo'jaligi vazirligi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

1-jadval ma'lumotlari suvdan foydalanish rejasining bajarilish darajasi tumanlar kesimida bir xil emasligini ko'rsatadi. Nukus shahri va Beruniy tumanida reja to'liq bajarilgan bo'lsa, Nukus tumanida mazkur ko'rsatkich

1 Qoraqalpog'iston Respublikasi suv xo'jaligi vazirligi ma'lumotlari

99,8 foizni tashkil etgan. Eng past bajarilish darajasi Qonliko'l va Chimboy tumanlarida kuzatilgan. Bu holat ushbu hududlarda suv taqsimoti, irrigatsiya infratuzilmasi va suvdan foydalanishni boshqarish mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

2-jadvalda tumanlar kesimida sug'oriladigan yerlar maydoni va sho'r yuvish hajmi bo'yicha ko'rsatkichlar keltirilgan. Ushbu ko'rsatkichlar hududlarda suv resurslariga bo'lgan talab, meliorativ bosim va suvdan foydalanish samaradorligini baholashda muhim ahamiyatga ega (2-jadval).

2-jadval

Tumanlar bo'yicha sug'oriladigan yerlar va sho'r yuvish hajmi²

Tuman	Sug'orish maydoni, ming.ga	Sho'r yuvish, ming.ga
Chimboy	25,08	19,84
Nukus tumani	10,73	10,70
Qonliko'l	46,41	38,35
Kegeyli	11,96	10,90
Xo'jayli	17,95	16,35
Amudaryo	7,54	7,33

Manba: Qoraqalpog'iston Respublikasi Suv xo'jaligi vazirligi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

2-jadval ma'lumotlariga ko'ra, Qonliko'l tumani sug'oriladigan yer maydoni va sho'r yuvish hajmi bo'yicha yetakchi o'rinda turadi. Bu holat ushbu hududda suvga bo'lgan talab yuqoriligi hamda meliorativ tadbirlar hajmi katta ekanligini ko'rsatadi. Chimboy, Xo'jayli va Kegeyli tumanlarida ham sho'r yuvish hajmining sezilarli ulushga ega bo'lishi sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash suv resurslaridan foydalanish samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatishini anglatadi.

Ushbu tafovutlar suv sarfi samaradorligini tahlil qilish va 1 gektar sug'oriladigan yerga to'g'ri keladigan suv miqdorini aniqlash orqali tumanlarga xos optimallashtirish choralarini ishlab chiqish zaruratini ko'rsatadi.

3-jadvalda rejalashtirilgan va amaldagi suv sarfi o'rtasidagi farq asosida tumanlar bo'yicha suv yetishmovchiligi darajasi baholangan. Mazkur ko'rsatkich suv taqsimotidagi nomutanosibliklarni aniqlash va suv tanqisligi yuqori bo'lgan hududlarni ajratish imkonini beradi (3-jadval).

3-jadval

Tumanlar bo'yicha suv yetishmovchiligi darajasi³

Tuman	Reja–amal farqi, mln m ³	Baholash
Qonliko'l	-9,90	Yuqori
Chimboy	-5,23	O'rta
Kegeyli	-1,22	Past
Xo'jayli	-1,83	Past

Manba: Qoraqalpog'iston Respublikasi Suv xo'jaligi vazirligi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

3-jadval natijalari suv yetishmovchiligi eng yuqori darajada Qonliko'l tumanida kuzatilganini ko'rsatadi. Chimboy tumanida ham reja va amaldagi suv sarfi o'rtasidagi tafovut sezilarli bo'lib, ushbu hudud o'rta darajadagi suv yetishmovchiligi guruhiga kiritilgan. Kegeyli va Xo'jayli tumanlarida esa tafovut nisbatan past bo'lib, bu hududlarda suv taqsimotidagi muammolar nisbatan cheklanganligini ko'rsatadi.

4-jadval Qoraqalpog'iston Respublikasida tumanlar bo'yicha suvdan foydalanish samaradorligini kompleks baholash natijalarini aks ettiradi. Samaradorlik darajasini aniqlashda suvdan foydalanish rejasining bajarilishi, suv yetishmovchiligi miqdori, sug'oriladigan yerlar maydoni, sho'r yuvish hajmi hamda suv taqsimotidagi nomutanosibliklar asosiy mezon sifatida olindi. Ushbu mezonlar asosida tumanlar yuqori, o'rta, o'rta–past va past samaradorlik guruhlariga ajratildi (4-jadval).

2 Qoraqalpog'iston Respublikasi suv xo'jaligi vazirligi ma'lumotlari

3 Qoraqalpog'iston Respublikasi suv xo'jaligi vazirligi ma'lumotlari

4-jadval

Qoraqalpog'iston Respublikasi tumanlarida suvdan foydalanish samaradorligini kompleks baholash natijalari

Tuman	Samaradorlik darajasi	Baholash metodologiyasi
Nukus sh.	Yuqori	Reja va amaldagi suvdan foydalanish, sug'oriladigan yer maydoni, 1 gektar yerga to'g'ri keladigan suv sarfi, sho'r yuvish hajmi va kuzgi bug'doy sug'orish ko'rsatkichlari tahlili asosida
Nukus tumani	Yuqori	Reja va amaldagi suvdan foydalanish, sug'oriladigan yer maydoni, 1 gektar yerga to'g'ri keladigan suv sarfi, sho'r yuvish hajmi va kuzgi bug'doy sug'orish ko'rsatkichlari tahlili asosida
Kegeyli	O'rta	Reja va amaldagi suvdan foydalanish, sug'oriladigan yer maydoni, 1 gektar yerga to'g'ri keladigan suv sarfi, sho'r yuvish hajmi va kuzgi bug'doy sug'orish ko'rsatkichlari tahlili asosida
Xo'jayli	O'rta	Reja va amaldagi suvdan foydalanish, sug'oriladigan yer maydoni, 1 gektar yerga to'g'ri keladigan suv sarfi, sho'r yuvish hajmi va kuzgi bug'doy sug'orish ko'rsatkichlari tahlili asosida
Chimboy	O'rta–past	Reja va amaldagi suvdan foydalanish, sug'oriladigan yer maydoni, 1 gektar yerga to'g'ri keladigan suv sarfi, sho'r yuvish hajmi va kuzgi bug'doy sug'orish ko'rsatkichlari tahlili asosida
Qonliko'l	Past	Reja va amaldagi suvdan foydalanish, sug'oriladigan yer maydoni, 1 gektar yerga to'g'ri keladigan suv sarfi, sho'r yuvish hajmi va kuzgi bug'doy sug'orish ko'rsatkichlari tahlili asosida

Manba: Qoraqalpog'iston Respublikasi Suv xo'jaligi vazirligi ma'lumotlari hamda muallifning kompleks baholash yondashuvi asosida tuzilgan.

Izoh: Samaradorlik darajasi suvdan foydalanish rejasining bajarilishi, suv yetishmovchiligi miqdori, sug'oriladigan yerlar maydoni, sho'r yuvish hajmi va suv taqsimotidagi nomutanosibliklar asosida baholangan.

4-jadval natijalari suvdan foydalanish samaradorligi hududlar kesimida tabaqalashganligini ko'rsatadi. Nukus shahri va Nukus tumani yuqori samaradorlik guruhiga kiritilgan bo'lsa, Kegeyli va Xo'jayli tumanlari o'rta guruhga mansub deb baholandi. Chimboy tumanida samaradorlik o'rta–past darajada, Qonliko'l tumanida esa past darajada ekanligi aniqlandi. Bu natijalar suv resurslarini boshqarishda barcha hududlar uchun bir xil yondashuv emas, balki tumanlarning suv ta'minoti, sug'oriladigan yer maydoni va meliorativ holatidan kelib chiqadigan differensial yondashuv zarurligini asoslaydi.

Olingan natijalar Qoraqalpog'iston Respublikasi tumanlarida qishloq xo'jaligida suv resurslaridan foydalanish samaradorligi hududlar bo'yicha bir xil emasligini ko'rsatadi. Ayniqsa, Nukus shahri va Nukus tumanida suvdan foydalanish rejasining yuqori darajada bajarilishi mazkur hududlarda suv taqsimoti, hisobga olish va boshqaruv jarayonlari nisbatan barqaror yo'lga qo'yilganligini anglatadi. Biroq ushbu hududlarda sug'oriladigan yer maydonining boshqa tumanlarga nisbatan kichikligi ham samaradorlik ko'rsatkichlariga ijobiy ta'sir ko'rsatgan bo'lishi mumkin.

Qonliko'l va Chimboy tumanlarida suvdan foydalanish samaradorligining pastroq baholanishi bir nechta omillar bilan izohlanadi. Birinchidan, Qonliko'l tumanida sug'oriladigan yer maydonining katta bo'lishi suvga bo'lgan talabni oshiradi. Ikkinchidan, sho'r yuvish hajmining yuqoriligi ushbu hududda meliorativ muammolar mavjudligini ko'rsatadi. Uchinchidan, rejalashtirilgan va amaldagi suv sarfi o'rtasidagi tafovut suv taqsimoti mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarurligini asoslaydi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, suvdan foydalanish samaradorligini faqat rejaning bajarilish foizi bilan baholash yetarli emas. Bunda sug'oriladigan yer maydoni, sho'r yuvish hajmi, suv yetishmovchiligi darajasi, irrigatsiya infratuzilmasining texnik holati va suvni tejoychi texnologiyalardan foydalanish darajasi kompleks hisobga olinishi lozim. Shu jihatdan tadqiqotda qo'llanilgan indikatorli yondashuv tumanlar kesimida suv resurslaridan foydalanishdagi farqlarni aniqlash va ularni guruhlash imkonini beradi.

Mazkur natijalar suv resurslarini boshqarishda hududiy-differensial yondashuvni qo'llash zarurligini ko'rsatadi. Yuqori samaradorlikka ega hududlarda mavjud boshqaruv tajribasini saqlab qolish va raqamli monitoring tizimlarini rivojlantirish maqsadga muvofiq. O'rta va past samaradorlikka ega hududlarda esa irrigatsiya va drenaj tarmoqlarini modernizatsiya qilish, suv yo'qotishlarini kamaytirish, suv hisobini raqamlashtirish hamda tomchilatib va yomg'irlatib sug'orish kabi suv tejoychi texnologiyalarni keng joriy etish ustuvor vazifa hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari Qoraqalpog'iston Respublikasida qishloq xo'jaligida suv resurslaridan foydalanish samaradorligi tumanlar kesimida sezilarli darajada farqlanishini ko'rsatdi. Nukus shahri va Nukus tumanida suvdan foydalanish samaradorligi yuqori darajada baholangan bo'lsa, Qonliko'l va Chimboy tumanlarida suv yetishmovchiligi hamda suvdan foydalanishdagi nomutanosibliklar nisbatan yuqori ekanligi aniqlandi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, suvdan foydalanish samaradorligiga rejalashtirilgan va amaldagi suv sarfi o'rtasidagi farq, sug'oriladigan yerlar maydoni, sho'r yuvish hajmi, suv taqsimoti tizimi hamda irrigatsiya infratuzilmasining holati bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, Qonliko'l tumanida sug'oriladigan maydon va sho'r yuvish hajmining yuqoriligi suv resurslarini boshqarishda qo'shimcha chora-tadbirlarni amalga oshirish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, Qoraqalpog'iston Respublikasida suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish uchun, avvalo, hududlar kesimida differensial boshqaruv mexanizmini joriy etish zarur. Bunda suv tanqisligi yuqori bo'lgan tumanlarda irrigatsiya va drenaj tizimlarini modernizatsiya qilish, suv hisobini raqamlashtirish, suvni tejavchi texnologiyalarni keng qo'llash va ekinlar tarkibini suv ta'minoti imkoniyatlariga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, suv resurslaridan samarali foydalanish bo'yicha ishlab chiqilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining barqarorligini ta'minlash, suv yo'qotishlarini kamaytirish, sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash hamda hududlarda suvdan foydalanish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Molle F. (2008). "Why Enough Is Never Enough: The Societal Determinants of River Basin Closure". *International Journal of Water Resources Development*, 24(2), 217–226.
2. Perry C.J. (2011). "Accounting for Water Use: Terminology and Implications for Saving Water and Increasing Production". *Agricultural Water Management*, 98(12), 1840–1846.
3. Molden D. (Ed.) (2007). *Water for Food, Water for Life: A Comprehensive Assessment of Water Management in Agriculture*. Earthscan Publishing and IWMI.
4. Rosegrant M.W., Koo J., Cenacchi N., Ringler C., Robertson R., Fisher M. (2014). "Food Security in a World of Natural Resource Scarcity". IFPRI Publication.
5. Shchedrin V.N., Vasilyev S.M., Slabunov V.V. Improving the efficiency of water use management of irrigation systems: methodology and technology. 2020.
6. Pryajinskaya V.G. Metodicheskie podxody k otsenke effektivnosti vodopolzovaniya v oroshayemom zemledelii. – Moskva, 2010.
7. Mirzayev B.S., Maqsudov M.M. Suv tejavchi texnologiyalarni qishloq xo'jaligiga joriy etish samaradorligi. – Toshkent, 2021.
8. G'ofurov Q.G. Sug'oriladigan yerlar melioratsiyasi va suv resurslaridan samarali foydalanish. – Toshkent: Fan, 2016.
9. Xakimov R.X. Suv xo'jaligini boshqarish va irrigatsiya tizimlari samaradorligini oshirish masalalari. – Toshkent, 2019.
10. Shixiyev R.M. Qoraqalpog'iston Respublikasi qishloq xo'jaligining resurs salohiyati tahlili va prognozi. *AGRO ILM* jurnali, 5-son [117], 2025, 97–104-b.
11. Shixiyev R.M. Qoraqalpog'iston Respublikasida qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini joylashtirish va ixtisoslashtirishda suv resurslaridan samarali foydalanish muammolari. *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot*, 2025-yil iyun, №6, 1675–1681-b.

muhandislik

& iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100